

รูปแบบการบริหารประชาธิปไตยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

A Model of Democratic School Management Under the Jurisdiction of the Office of the Basic Education Commission

วันชัย หวังสวาสดิ์^{1*}, ผ่องศรี วาณิชยศุภวงค์¹ และ วีรยุทธ ชาตะกาญจน์²

Wanchai Wangsawasd^{1*}, Phongsri Vanitsupavong¹ and Weerayute Chatakan²

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี¹, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช²

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและสร้างรูปแบบการบริหารประชาธิปไตยในโรงเรียน 2) ประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารประชาธิปไตยในโรงเรียน วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและสร้างรูปแบบการบริหารประชาธิปไตยในโรงเรียน ในขั้นตอนนี้ มีการดำเนินการ 4 ขั้นตอนคือ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับองค์ประกอบประชาธิปไตย 2) นำองค์ประกอบที่ค้นพบออกแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นโรงเรียนต้นแบบประชาธิปไตย ของสำนักเอกอัครราชทูต จำนวน 4 โรงเรียน ภูมิภาคละ 1 โรงเรียน แล้วทำการสังเคราะห์องค์ประกอบจากเอกสารและการสัมภาษณ์มาสร้างเป็นรูปแบบการบริหารประชาธิปไตยในโรงเรียนพร้อมจัดทำคู่มือดำเนินการตามรูปแบบ 3) การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบและคู่มือการบริหารประชาธิปไตยในโรงเรียนโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 12 คน 4) ปรับปรุงรูปแบบและคู่มือการบริหารประชาธิปไตยในโรงเรียน และ ระยะที่ 2 การประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารประชาธิปไตยในโรงเรียน โดยทดลองใช้จริงในโรงเรียน 1 โรงเรียน ผลการวิจัย พบว่า

1. องค์ประกอบการบริหารประชาธิปไตยในโรงเรียน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 การบริหารแบบมีส่วนร่วม องค์ประกอบที่ 2 หลักสูตรสถานศึกษาที่ส่งเสริมวิถีประชาธิปไตย องค์ประกอบที่ 3 การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างวิถีประชาธิปไตยในสถานศึกษา องค์ประกอบที่ 4 การสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน โดยรูปแบบการบริหารประชาธิปไตยในโรงเรียน ประกอบด้วย การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่มีขั้นตอนการวางแผน การสั่งการ และการควบคุม โดยผ่านองค์ประกอบประชาธิปไตย ด้านหลักสูตรสถานศึกษาที่ส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างวิถีประชาธิปไตยในสถานศึกษา และการสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน

2. คณะครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจในองค์ประกอบที่ 1 การบริหารแบบมีส่วนร่วมมากที่สุด ($M=4.89, SD=.59$) ส่วนองค์ประกอบที่ 2 องค์ประกอบที่ 3 และองค์ประกอบที่ 4 มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.50, SD=.55$)

คำสำคัญ: ประชาธิปไตยในโรงเรียน, การบริหาร, การศึกษาขั้นพื้นฐาน

*ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: wanc2@hotmail.com เบอร์โทรศัพท์ 081-9590557)

Abstract

The present research aimed to: 1) explore components of democratic management and create a model for Thai schools, 2) evaluate the use of the model. The study was divided into two phases. Phase 1 was exploring the model components and creating the model including 4 steps: 1) literature review, 2) conducting in-depth interview regarding the model components found among school administrators of exemplary schools in four regions of Thailand (4 schools), synthesis of the model components, and conception of the model and its guideline manual, 3) assessing suitability and feasibility of the model and the manual by a panel of 12 experts, and 4) improving the model and the manual. Phase 2 was evaluation of the model after implementing in a school. The results of this study revealed as follows.

1. The democratic management model comprised of 4 components namely a participatory management, school curriculum to promoting democracy, running activities in schools to build democracy, and creating supportive environment for promoting democracy in schools.

2. Teachers and staff were satisfied towards all components. The participatory management, school curriculum to promoting democracy, running activities in schools to building democracy, and creating supportive environment for promoting democracy in schools at a high level ($M=4.89$, $SD=.59$, $M=4.50$, $SD=0.55$, $M=4.50$, $SD=.55$, and $M=4.50$, $SD=.55$, respectively).

Keywords: School Democracy, Management, Basic education

บทนำ

ประเทศไทยเริ่มมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2475 นับเป็นเวลากว่า 70 ปีมาแล้วที่รัฐให้ความสำคัญกับการให้ความรู้ความเข้าใจ และการปลูกฝังประชาธิปไตยแก่ประชาชน ดังเห็นได้จากรัฐธรรมนูญหลายฉบับได้บัญญัติแนวนโยบายด้านการส่งเสริมและให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2551; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) แต่ในขณะที่ผลการศึกษา (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2556) พบว่าประชาธิปไตยที่ได้สร้างกันมาเริ่มถูกตั้งคำถามตามมามากมาย ว่าสิ่งที่ได้รับการปลูกฝังและหรือพัฒนามาตั้งแต่ปี พ.ศ.2475 นั้นเป็นแนวทางที่ถูกต้องจริงหรือไม่ เพราะสิ่งที่ตามมามากมายนั้นคือความขัดแย้งเป็นทวีคูณมากยิ่งขึ้น ทั้งที่กระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลือกตั้งที่นับวันจะได้รับความสนใจจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งมากยิ่งขึ้นโดยนับตั้งแต่ปี พ.ศ.2526 เรื่อยมาจนถึงปี พ.ศ.2556 ที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเข้าคูหาเพื่อลงคะแนนเสียงเกินครึ่งหนึ่งของผู้มีสิทธิออกเสียงทั่วประเทศทั้งนี้ในปี พ.ศ.2554 มีผู้ใช้สิทธิออกเสียงเกินร้อยละ 75 ของผู้มีสิทธิออกเสียงทั้งหมด (ณัฐชัย ชินอรรถพร, 2558)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ประชาธิปไตยดูเหมือนจะเบ่งบาน จึงต้องกลับมามองกระบวนการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย ที่คนต้องการเลือกตั้งและไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากกว่าเดิม แต่ความขัดแย้งกลับเพิ่มมากขึ้น จึงมีคำถามว่าเป็นเพราะเหตุใด

สถานศึกษาเป็นสถาบันหลัก ในด้านการพัฒนาประชาธิปไตยไปสู่ครองที่ที่ดีตามที่สังคมพึงปรารถนา การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนจึงมีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ที่จะมีส่วนช่วยในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำวิถีประชาธิปไตยมากล่อมเกลามาในสถานศึกษา (วิสุทธิ โพธิ์แท่น, 2554) โดยเริ่มตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานภายใต้หลัก 3 หลัก คือ 1) คารวะธรรม คือ การเคารพในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ในทุกโอกาส ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม วัฒนธรรม ประเพณีที่ดีงาม 2) ปัญญาธรรม คือการส่งเสริมให้นักเรียนไม่ถือตนเป็นใหญ่ รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ยอมรับและปฏิบัติตามมติของเสียงข้างมาก ใช้เหตุผลในการรับฟังคนอื่น และ 3) สามัคคีธรรมคือ การร่วมมือกันในการเรียนรู้หรือการทำงาน โดยใช้กระบวนการกลุ่มได้แก่ การวางแผนการทำงาน การทำงานด้วยความตั้งใจและรับผิดชอบต่องาน ยึดถือประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน รู้จักการประนีประนอมการแบ่งปันกันและกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) การประสานงานกันเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกของนักเรียน ให้ยึดมั่นในวิถีประชาธิปไตย รู้จักรับฟัง รวมทั้งเคารพสิทธิของผู้อื่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554) ทั้งนี้ภายใต้หลัก 3 ประการ จะส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองการปกครองตามหลักประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษา รูปแบบการบริหารประชาธิปไตยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีข้อสงสัยว่าองค์ประกอบและรูปแบบการบริหารประชาธิปไตยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรเป็นเช่นไร โรงเรียนสามารถสร้างให้ผู้เรียนเกิดวิถีชีวิตประชาธิปไตยแบบต่อเนื่องและยั่งยืนได้หรือไม่ จึงได้ทำการศึกษาค้นคว้าองค์ประกอบประชาธิปไตยที่ควรใช้ในโรงเรียนทั้งเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์เชิงลึกกับโรงเรียนที่ได้รับรางวัลประชาธิปไตยต้นแบบของอนุคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักงานเอกลักษณ์ของชาติ สำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีทั้ง 4 ภูมิภาค ๆ ละ 1 โรงเรียน ผลการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารและครู บุคลากรที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารประชาธิปไตยในโรงเรียน ให้มีความเหมาะสมสอดคล้อง ในอันที่จะส่งผลให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยในโรงเรียนท้องถิ่นและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและสร้างรูปแบบการบริหารประชาธิปไตยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารประชาธิปไตยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารประชาธิปไตยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. วิถีประชาธิปไตยได้ศึกษาจาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) โดยมีองค์ประกอบดังนี้ คือ 1) การระบอบคือ การเคารพในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ในทุกโอกาส ปฏิบัติตามกฎหมายของสังคม วัฒนธรรม ประเพณีที่ดีงาม 2) ปัญญาธรรม คือ การส่งเสริมให้นักเรียนไม่ถือตนเป็นใหญ่ รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ยอมรับและปฏิบัติตามมติของเสียงข้างมาก ใช้เหตุผลในการรับฟังคนอื่น และ 3) สามัคคีธรรม คือ การร่วมมือกันในการเรียนรู้หรือการทำงาน โดยใช้กระบวนการกลุ่ม ได้แก่ การวางแผนการทำงาน การทำงานด้วยความตั้งใจและรับผิดชอบต่องาน ยึดถือประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน รู้จักการประนีประนอมการแบ่งปันกันและกัน

2. องค์ประกอบของประชาธิปไตยในโรงเรียน ได้ศึกษาจากหลักสูตรสถานศึกษากระทรวงศึกษาธิการ (2551); เทศา ธรรมชน (2555) หลักสูตรสถานศึกษาส่งเสริมวิถีประชาธิปไตย การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยในสถานศึกษา และการสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน

3. การบริหารแบบมีส่วนร่วมได้ศึกษาจากประสาร พรหมณา (2553); ทำนอง ภูเก็ตพิมพ์ (2551); จีระพงษ์ หอมสุวรรณ (2556) กล่าวว่าผู้บริหารที่ใช้การบริหารแบบเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้เข้ามามีส่วนคิดตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมทำงาน ในโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนมีวิถีประชาธิปไตย ประกอบด้วย การวางแผน การสั่งการ และการควบคุม

จากแนวคิดทฤษฎี ผู้เขียนได้นำมาสู่การสร้างรูปแบบการบริหารประชาธิปไตยในโรงเรียน โดยอาศัยการบริหารแบบมีส่วนร่วม เข้ามาบริหารจัดการแนวคิด องค์ประกอบประชาธิปไตยในโรงเรียน และวิถีประชาธิปไตย โดยมีองค์ประกอบประชาธิปไตยในโรงเรียน ได้แก่ หลักสูตรที่ส่งเสริมประชาธิปไตย กิจกรรมที่เสริมสร้างประชาธิปไตย และการจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน โดยผ่านการบริหารแบบมีส่วนร่วม

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (Mixed Method) มีวิธีการดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 2 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและสร้างรูปแบบการบริหารประชาธิปไตยในโรงเรียน

ประชากร

คือ โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการนำตัวแบบประชาธิปไตยในโรงเรียนมาใช้

กลุ่มตัวอย่าง

เลือกแบบเจาะจง คือโรงเรียนประชาธิปไตยต้นแบบ ของสำนักงานเอกลักษณ์ของชาติ สำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ภูมิภาคละ 1 โรงเรียน เป็นผู้บริหารโรงเรียนละ 1 คน รวม 4 คน ได้แก่ โรงเรียนบ้านทอนตรน จังหวัดพัทลุง โรงเรียนวัดไตรรัตนาราม จังหวัดระยอง โรงเรียนบ้านห้วยสิงห์ จังหวัดแม่ฮ่องสอน และโรงเรียนอนุบาลศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ที่เป็นสารสนเทศเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบรูปแบบการบริหารประชาธิปไตยในโรงเรียน

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาตรวจสอบประเด็นคำถามว่าครอบคลุมเนื้อหา หรือตัวแปรหรือไม่ ภาษาชัดเจนเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายหรือไม่ แล้วนำข้อเสนอแนะที่ได้ไปพิจารณาปรับปรุง ทำให้ได้ข้อคำถามที่มีความครอบคลุม เก็บข้อมูลโดยการส่งหนังสือนัดหมายเพื่อดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 โรงเรียน

วิเคราะห์ข้อมูล

โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารและการศึกษาตัวแบบ จากการสัมภาษณ์ มาทำการสังเคราะห์เนื้อหา และหาความสอดคล้องของข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูล โดยการตรวจสอบจากแหล่งข้อมูล กลุ่มเป้าหมาย และการเก็บรวบรวมข้อมูล หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำข้อมูลไปจัดหมวดหมู่ตามประเด็นการวิจัย และนำมาถอดรหัส ตีความ สร้างข้อสรุป และนำเสนอข้อมูลโดยวิธีการพรรณนาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารประชาธิปไตยในโรงเรียนเพื่อร่างรูปแบบต่อไป

ในขั้นตอนการสร้างรูปแบบการบริหารประชาธิปไตยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการดำเนินการ 3 ขั้นตอน คือ

1. การจัดทำรูปแบบและคู่มือการบริหารประชาธิปไตยในโรงเรียน โดยได้มาจากการสังเคราะห์ในขั้นตอนที่ 1

2. การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ และคู่มือการบริหารประชาธิปไตยในโรงเรียน

3. ปรับปรุงรูปแบบและคู่มือการบริหารประชาธิปไตยในโรงเรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้ ประชากรที่ใช้ในการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ คือผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นครูและผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประชาธิปไตย ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน สถานักเรียนต้นแบบของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เลือกแบบเฉพาะเจาะจงจำนวน 12 คน ประเมินความเหมาะสมโดยแบบประเมินรูปแบบและคู่มือการบริหารประชาธิปไตยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับและจัดทำเกณฑ์การแปลความหมายทั้ง 5 ระดับช่วงความกว้างของระดับเท่ากับ 0.50 การหาคุณภาพเครื่องมือโดยค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เก็บข้อมูลโดยการขอรับทางไปรษณีย์

วิเคราะห์ข้อมูล โดยแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบมาตรวจสอบความสมบูรณ์ และนำผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ มาวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นตัวเลขที่ได้เปรียบเทียบกับเกณฑ์ในการแปลความหมาย 5 ระดับ โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินถือว่า ค่าเฉลี่ย ตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ และดำเนินการปรับปรุงรูปแบบและคู่มืออีกครั้งโดยผู้ทรงคุณวุฒิ การแปลความหมาย 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) ดังนี้

4.51 – 5.00 หมายถึง รายการนั้นมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้มากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง รายการนั้นมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้มาก

2.51 – 3.50 หมายถึง รายการนั้นมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง รายการนั้นมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้น้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง รายการนั้นมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้น้อยที่สุด

โดยผลการประเมินความเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 12 คนอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.70$, $SD=0.76$)
ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ($M=4.41$, $SD=1.21$)

ระยะที่ 2 การประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารประชาธิปไตยในโรงเรียน

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองใช้จริงในโรงเรียน 1 โรงเรียน โดยกำหนดเป้าหมายทดลองใช้รูปแบบในโรงเรียน มีคุณสมบัติเป็นโรงเรียนที่มีความพร้อมในการบริหารประชาธิปไตยในโรงเรียนมีจำนวนบุคลากรไม่น้อยกว่า 8 คน

โรงเรียนที่ทำการทดลอง คือ โรงเรียนวัดปรังแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สงขลา เขต 2 ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive) คือ มีความพร้อมตามคุณสมบัติตรงตามที่กำหนด เป็นโรงเรียนที่ผู้บริหารและครูมีความยินดีเข้าร่วมดำเนินการทดลองใช้รูปแบบ ด้วยความสมัครใจ

ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหาร ครูบุคลากรของโรงเรียนวัดปรังแก้วทั้งหมด 12 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. รูปแบบการบริหารประชาธิปไตยในโรงเรียนพร้อมคู่มือดำเนินงาน

2. แบบสัมภาษณ์ผลการใช้รูปแบบการบริหารประชาธิปไตยในโรงเรียนแบบกึ่งโครงสร้างที่เป็นคำถาม ปลายเปิดโดยรายละเอียดของหัวข้อที่ใช้เก็บข้อมูลตาม 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การบริหารแบบมีส่วนร่วม องค์ประกอบที่ 2 หลักสูตรสถานศึกษาที่ส่งเสริมวิถีประชาธิปไตย องค์ประกอบที่ 3 การจัดกิจกรรม เพื่อสร้างวิถีประชาธิปไตยในสถานศึกษา และองค์ประกอบที่ 4 การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมประชาธิปไตย

นอกจากเครื่องมือดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการบันทึกเสียงและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้ง สังเกตพฤติกรรมการแสดงออกต่อความรู้สึก ความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารประชาธิปไตย เพื่อให้ได้ข้อมูล เชิงประจักษ์ ความต่อเนื่อง สมบูรณ์และครบถ้วน ใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลจากผู้บริหาร ครู บุคลากร ในโรงเรียนที่ทดลองใช้รูปแบบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำผลการสัมภาษณ์มาสังเคราะห์ของแต่ละคนเข้าด้วยกันในด้านความพึงพอใจ เหตุผลประกอบ ความมีประโยชน์ ผลที่เกิดขึ้นเมื่อนำรูปแบบไปใช้ ข้อเสนอแนะ และสรุปรายงานผลฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

1. องค์ประกอบและรูปแบบการบริหารประชาธิปไตยในโรงเรียน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ มีรายละเอียดปรากฏดังภาพ 1

ภาพ 1 รูปแบบการบริหารประชาธิปไตยโรงเรียน

1. องค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 3 ส่วน รายละเอียดดังนี้

1.1.1 การวางแผน ได้แก่ ศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์รอบด้าน โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การกำหนดวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานประชาธิปไตยในโรงเรียน การกำหนดวิสัยทัศน์/พันธกิจที่เน้นสร้างวิถีประชาธิปไตยในโรงเรียน การกำหนดเป้าหมายด้านประชาธิปไตย กำหนดวิธีการปฏิบัติงานเกี่ยวกับประชาธิปไตยในโรงเรียน การควบคุมกำกับติดตามการดำเนินงาน และการประเมินผลการดำเนินการตามองค์ประกอบประชาธิปไตยในโรงเรียน

1.1.2 การสั่งการ ได้แก่ การสร้างความตระหนักให้ความรู้ความเข้าใจแก่ครู บุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การจูงใจแก่ครูบุคลากรให้เห็นคุณค่าและความจำเป็นในการดำเนินการให้เกิดวิถีประชาธิปไตยในโรงเรียน การติดต่อสื่อสารเชื่อมโยงวิสัยทัศน์กับบุคลากรในสถานศึกษา ให้ความเข้าใจตรงกันเพื่อนำสู่การปฏิบัติ การออกคำสั่งแต่งตั้งผู้รับผิดชอบชัดเจน การใช้ภาวะผู้นำกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และการประสานงานกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและหน่วยงานต่าง ๆ

1.1.3 การควบคุม ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายในการควบคุมงานการพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน การกำกับติดตามประเมินผลโดยดำเนินการแบบทบทวนทันทีหลังปฏิบัติงาน (AAR=After Action Review) การวัดผลงานและเปรียบเทียบผลงานกับมาตรฐานการเสริมแรง การบำรุงขวัญกำลังใจ และการให้ความดีความชอบ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้บริหาร ครู บุคลากร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

1.2 องค์ประกอบหลักสูตรสถานศึกษาที่ส่งเสริมวิถีประชาธิปไตย ประกอบด้วย 2 ส่วนย่อย รายละเอียดดังนี้

1.2.1 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และบูรณาการสอดแทรก วิถีประชาธิปไตย ทุกกลุ่มสาระ ได้แก่ จุดหมายหลักสูตรและจุดมุ่งหมายประชาธิปไตย กำหนดวิสัยทัศน์ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองระบอบ

ประชาธิปไตยเนื้อหาประชาธิปไตยในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมบูรณาการสอดแทรกวิถีประชาธิปไตยทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้คุณภาพผู้เรียน สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนในด้านการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในชีวิตประจำวัน การมีจิตสาธารณะ จิตอาสา การจัดการและหาทางออกที่เหมาะสม ด้านความขัดแย้งและความแตกต่างระหว่างบุคคล และโครงสร้างรายวิชาพื้นฐานสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

1.2.2 แนวทางการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระบูรณาการและสอดแทรกวิถีประชาธิปไตย ได้แก่ จัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประชาธิปไตย จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพิ่มเติมในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้หลักสูตรประวัติศาสตร์และหน้าที่พลเมือง หลักสูตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักสูตรลูกเสือเนตรนารี และหลักสูตรกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1.3. องค์ประกอบการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างวิถีประชาธิปไตยในสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 ส่วนย่อย รายละเอียด ดังนี้

1.3.1 จัดกิจกรรมตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ กิจกรรมเสริมสร้างระเบียบวินัย และกิจกรรมแสดงออกถึงความรักสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

1.3.2 กิจกรรมการฝึกฝนวิถีประชาธิปไตยนอกห้องเรียน ได้แก่ กิจกรรมกลุ่มโซน เป็นกิจกรรมที่นักเรียนทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาความสะอาดบริเวณที่ตนเองรับผิดชอบ กิจกรรมพัฒนาห้องเรียน การแบ่งเวรทำความสะอาด เวรคอยควบคุมดูแลความสะอาดพื้นที่ของห้องเรียน นำผลการดำเนินการรายงานหน้าเสาธงกิจกรรมการปกครองตนเอง เป็นการดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยของนักเรียนด้วยตนเองในทุกด้านตลอดการเป็นอยู่ในโรงเรียน จัดกิจกรรมหน้าเสาธง เป็นกิจกรรมนอกห้องเรียนตอนเช้า หลังการปฏิบัติงานของกลุ่มปฏิบัติงานเรียบร้อยแล้ว ประกอบด้วย การเคารพธงชาติ การร้องเพลงชาติ สวดมนต์ กล่าวคำปฏิญาณ ร้องเพลงปลุกใจต่าง ๆ และเพลงที่แสดงออกถึงความรักในสถาบัน รายงานผลการทำความสะอาดตามกลุ่มโซน ห้องเรียน การปกครองตนเอง การแสดงออกตามความถนัดและความสนใจของนักเรียนประมาณ 5 นาที ครูเวรสวัสดิการหรือผู้บริหารพบนักเรียนหน้าเสาธง (บอกกล่าวเล่าเรื่องดีเชิงบวก) ภายหลังกิจกรรมคณะกรรมการนักเรียน (สภานักเรียน) เป็นกิจกรรมที่โรงเรียน จัดขึ้นเพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตย เป็นการฝึกฝนให้นักเรียนรู้จักรวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรม การคัดเลือกตัวแทนของตนเองด้วยวิธีการประชาธิปไตย การแบ่งงาน การเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี การออกแบบกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการของนักเรียนตามความถนัด ความสนใจ และเป็นตัวขับเคลื่อนกิจกรรมของโรงเรียน เชื่อมประสานในลักษณะตัวแทนระหว่างนักเรียน ครู บุคลากร ผู้บริหาร คณะกรรมการนักเรียนหรือสภานักเรียนมาจาก 3 ส่วน คือ 1) มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากนักเรียนทั้งระบบตัวบุคคลหรือระบบพรรค 2) การแต่งตั้งจากโรงเรียนอาจจะเป็นตัวแทนห้องเรียน ตัวแทนชมรม 3) มาจากการสรรหาโดยการนำเสนอจากคณะครู นักเรียน นำเสนอต่อคณะกรรมการบริหารโรงเรียน และ กิจกรรมอื่น ๆ ที่สร้างวิถีประชาธิปไตยในโรงเรียน กิจกรรมนอกห้องเรียนที่ช่วยฝึกฝนให้นักเรียนได้เรียนรู้และเข้าใจวิถีประชาธิปไตยและระบบประชาธิปไตย ได้แก่ กิจกรรมสหกรณ์โรงเรียน กิจกรรมอาหารกลางวัน กิจกรรมห้องสมุด กิจกรรมผู้นำนักเรียนฝ่ายส่งเสริมอนามัย กิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ กิจกรรมชมรม ชุมนุม

1.3.3 กิจกรรมฝึกฝนประชาธิปไตยในห้องเรียน กิจกรรมฝึกฝนประชาธิปไตยในห้องเรียนตามการสัมภาษณ์ ได้แก่ กิจกรรมการปกครองในห้องเรียน เป็นกิจกรรมที่จัดให้นักเรียนในแต่ละห้องเรียนได้เลือกหัวหน้า

ห้อง รองหัวหน้าห้อง โดยการยกมือให้คะแนนเสียง เพื่อให้ผู้ได้รับเลือกทำหน้าที่ปกครองดูแลนักเรียนกันเองในห้องเรียนด้วยการสร้างระเบียบข้อตกลงของห้องเรียนและปฏิบัติงานต่าง ๆ ที่กำหนดไว้กิจกรรมการเสนอข่าวและเหตุการณ์ ในการนำเสนอข่าวและเหตุการณ์จะจัดไว้ในชั่วโมงโฮมรูม และกิจกรรมการเรียนการสอน ใช้รูปแบบการสอนเป็นกลุ่มย่อยหรือกลุ่มใหญ่ขึ้นอยู่กับลักษณะเนื้อหาในบทเรียน สมาชิกภายในกลุ่มคละ เก่งปานกลาง อ่อน และในการจัดกิจกรรมเน้นกระบวนการกลุ่มมีการเลือกประธาน รองประธาน และเลขานุการของกลุ่ม เพื่อค้นคว้า อภิปราย ร่วมกันสร้างองค์ความรู้และนำเสนอองค์ความรู้โดยมีครูเป็นผู้คอยกำกับดูแล

1.4 องค์ประกอบการสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน ประกอบด้วย 3 ส่วนย่อย รายละเอียดดังนี้

1.4.1 สภาพแวดล้อมด้านกายภาพ ได้แก่ การจัดบริเวณโรงเรียน อาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องประกอบ ครุภัณฑ์ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่คำนึงถึงความสะดวก สดชื่น ร่มรื่น สวยงาม มีชีวิตชีวา มีความสร้างสรรค์ สะดวกสบายต่อการใช้ มีความปลอดภัย คุ่มค่า และเกิดประโยชน์

1.4.2 สภาพแวดล้อมด้านวิชาการ ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมเสริมทางการเรียนการสอน ทั้งในและนอกห้องเรียน การสนับสนุนทางวิชาการต่าง ๆ และการจัดป้ายนิเทศประชาธิปไตยในโรงเรียน

1.4.3 บรรยากาศด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในโรงเรียน การส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงาน การสร้างเครือข่ายประชาธิปไตยในโรงเรียนกับโรงเรียนต่าง ๆ การใช้เหตุผลการบูรณาการการแก้ปัญหาต่าง ๆ เชิงสร้างสรรค์การอภิปรายข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างผู้เรียน โดยมีครูเป็นผู้แนะนำและให้คำปรึกษา การส่งเสริมให้มีการโต้วาทีภายในโรงเรียน การจัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยภายในโรงเรียน และการจัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภายในโรงเรียน

2. ผลการใช้รูปแบบการบริหารประชาธิปไตยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน คณะครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง มีผลการใช้รูปแบบ ด้านองค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วม พึงพอใจมากที่สุด ($M=4.89$, $SD=0.59$) ส่วนองค์ประกอบที่ 2 หลักสูตรสถานศึกษาที่ส่งเสริมวิถีประชาธิปไตย องค์ประกอบที่ 3 การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างวิถีประชาธิปไตยในสถานศึกษา และองค์ประกอบที่ 4 การสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน พึงพอใจมาก ($M= 4.50$, $SD=0.55$) ซึ่งในภาพรวมจากการประเมินหลังการใช้รูปแบบทั้ง 4 องค์ประกอบ ผู้ใช้รูปแบบมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารประชาธิปไตยอยู่ในระดับมากที่สุด ($M= 4.69$, $SD=0.57$) เพราะในการทำงานทุกอย่างในองค์กร การวางแผน เป็นกระบวนการสำคัญในการเริ่มต้นของการทำงานเป็นการร่วมกันกำหนดทิศทางและเป้าหมายในการนำองค์กรสู่ความสำเร็จ การขับเคลื่อนกระบวนการทางประชาธิปไตยในโรงเรียนต้องยึดหลักการมีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร คณะครู และบุคลากร ทุกฝ่ายมีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนร่วมกัน ส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพที่ชัดเจน ครอบคลุมทั้งกระบวนการทำงานมีการกำหนดขั้นตอนและแนวทางปฏิบัติงานเกี่ยวกับประชาธิปไตยในโรงเรียน เมื่อทุกฝ่ายมีส่วนร่วมจะทำให้โรงเรียนสามารถดำเนินตามทิศทางที่วางไว้ ทุกคนมีทิศทางการดำเนินงานเป็นแนวทางเดียวกัน เกิดความเข้าใจร่วมกันทุกฝ่าย ผู้บริหารเกิดความ

สะดวกในการบริหารจัดการ ครูผู้ปฏิบัติก็สามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็วยิ่งขึ้น การบริหารแบบมีส่วนร่วมเมื่อนำรูปแบบไปใช้ช่วยลดขั้นตอนและเวลาในการบริหารจัดการ เกิดทิศทางที่ชัดเจน ถูกต้องและเป็นรูปธรรมมากขึ้น ผู้ปฏิบัติงานมีขวัญและกำลังใจ การส่งเสริมงานประชาธิปไตยมีการพัฒนามากยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

องค์ประกอบและรูปแบบการบริหารประชาธิปไตยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน องค์ประกอบหลักคือองค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นตัวขับเคลื่อนผ่านองค์ประกอบที่ 2-4 ให้โรงเรียนบริหารจนเกิดวิถีประชาธิปไตยแบบต่อเนื่องและยั่งยืน ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การบริหารแบบมีส่วนร่วม

การบริหารแบบมีส่วนร่วมประกอบด้วย 3 ส่วนย่อยคือ การวางแผน การสั่งการ และการควบคุม สอดคล้องกับ ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี (2551) ได้กล่าวว่า การทำงานในองค์กรให้ประสบความสำเร็จตามที่คาดหวังไว้ไม่สามารถเกิดขึ้นได้โดยบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่ต้องเกิดขึ้นจากความร่วมมือและการสนับสนุนของทุกคนในองค์กร สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สำเนา ระหา (2549) ที่พบว่าหลังจากศึกษานำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมมาใช้ทำให้ข้าราชการครู ผู้ปกครอง นักเรียน และกรรมการสถานศึกษามีความพึงพอใจในการบริหารงานโรงเรียนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Robbins (1990), Gulick & Urwick (1937), Fayol (1949), สมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่งสหรัฐอเมริกา (1955) ที่พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นหลักการบริหารที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง ทำให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้การบริหารจัดการองค์การให้ประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้องอาศัยกระบวนการวางแผน สั่งการและการควบคุม อย่างมีส่วนร่วมตั้งแต่ระดับผู้ใต้บังคับบัญชาขึ้นไปจนถึงผู้บริหารระดับสูง ตลอดถึงกระบวนการสื่อสารในองค์การอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ

องค์ประกอบที่ 2 หลักสูตรสถานศึกษาที่ส่งเสริมวิถีประชาธิปไตย

หลักสูตรสถานศึกษาที่ส่งเสริมวิถีประชาธิปไตย เป็นหลักสูตรที่บูรณาการเข้ากับกลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย 2 ส่วนย่อย คือ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่บูรณาการสอดแทรกวิถีประชาธิปไตยในทุกกลุ่มสาระ และแนวทางการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระบูรณาการและสอดแทรกวิถีประชาธิปไตย สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) ได้ให้ความสำคัญกับการจัดทำหลักสูตรแกนกลางอันนำไปสู่การสร้างหลักสูตรสถานศึกษาที่ส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นกับนักเรียน ทั้งนี้ผ่านกระบวนการจัดทำหลักสูตรทุกกลุ่มสาระโดยแนวทางดังกล่าวส่งผลต่อการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประชาธิปไตย ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2551) ที่ได้ให้ความสำคัญโดยเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจ เจตคติ ค่านิยม และสร้างจิตสำนึก รวมทั้งการเสริมสร้างบุคลิกภาพ และวัฒนธรรมแบบประชาธิปไตยในชีวิตจริงให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมของความเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย

องค์ประกอบที่ 3 การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างวิถีประชาธิปไตยในสถานศึกษา

การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างวิถีประชาธิปไตยในสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 ส่วนย่อย คือ การจัดกิจกรรมตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ กิจกรรมฝึกฝนประชาธิปไตยนอกห้องเรียน กิจกรรมฝึกฝนประชาธิปไตยในห้องเรียน ผลการประเมินอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกับ ประกายรัตน์ พร้อมดิษฐ์ (2549) ที่ได้สร้างชุดฝึกอบรม

เรื่องกิจกรรมสร้างเสริมและปลูกฝังประชาธิปไตยในโรงเรียนอนุบาลจันทบุรีและพบว่าผลสัมฤทธิ์เกิดจริง โดยค่าเฉลี่ยของคะแนนแบบทดสอบหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนประชาธิปไตยต้นแบบในสี่ภูมิภาค พบว่าการดำเนินกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน โดยภาพรวมมีความพึงพอใจมาก อันเนื่องมาจากรูปแบบการบริหารงานประชาธิปไตย มีการกำหนดกิจกรรมที่ชัดเจน ครอบคลุมในการพัฒนาประชาธิปไตยให้กับนักเรียนในทุก ๆ ด้าน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พลະ อังจะนิล (2548) ที่พบว่า การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนโดยผู้บริหาร ก่อให้เกิดประสิทธิผลในระดับมาก โดยกิจกรรมที่นอกเหนือจากการเรียนการสอนปกติที่ช่วยส่งเสริมประชาธิปไตยเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี หรือยุวกาชาด หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์ หรือกิจกรรมจิตสาธารณะ เช่น ทำความสะอาดกิจกรรมที่ 2 คือกิจกรรมชุมนุม กิจกรรมสถานนักเรียน กิจกรรมสหกรณ์

องค์ประกอบที่ 4 การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมประชาธิปไตย

การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมประชาธิปไตย ประกอบด้วย 3 ส่วนย่อย คือ สภาพแวดล้อมด้านกายภาพ ด้านวิชาการ และบรรยากาศด้านการบริหารจัดการ เน้นไปที่การจัดบรรยากาศในโรงเรียน ห้องเรียน และการส่งเสริมบุคลิกภาพของครูที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนประชาธิปไตยในโรงเรียน เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ นิติพงษ์ วงศ์เรือน (2547) ที่พบว่าการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูเป็นลำดับแรก เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ ภูซังค์ บุญอภัย (2557) ที่ค้นพบรูปแบบของการพัฒนาครูว่าต้องให้ความสำคัญกับการอบรมเชิงปฏิบัติการ จัดทำหน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้อันจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนต่อไป

การนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารควรดำเนินการบริหารและปรับปรุงหลักสูตรประชาธิปไตยในโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมโดยการจัดให้มีภาคีเครือข่าย ประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง นักเรียน และองค์กรภายนอกที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วม โดยกำหนดสัดส่วนให้เหมาะสมด้วยการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบูรณาการและสอดแทรกวิถีประชาธิปไตยทุกกลุ่มสาระในหลักสูตร ด้วยการอบรมเชิงปฏิบัติการ การวิเคราะห์หลักสูตร การจัดทำคำอธิบายรายวิชา และออกแบบการจัดการเรียนรู้
2. ควรมีการพัฒนาครู ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยในโรงเรียน เพื่อให้มีความพร้อมสำหรับกิจกรรมการพัฒนากิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน
3. รูปแบบประชาธิปไตยในโรงเรียนที่ผ่านการทดลองใช้ในโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างแล้ว ควรที่จะมีการเผยแพร่งานวิจัยในรูปแบบคู่มือการบริหารประชาธิปไตยในโรงเรียนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรจัดทำวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับ การติดตามพฤติกรรมตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนในชีวิตประจำวันหลังจากจบการศึกษา

รายการอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

การศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานคณะกรรมการ. (2551). **สภานักเรียนหลักการและแนวทางการ**

ดำเนินงาน (ฉบับปรับปรุง). (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
จำกัด.

การศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานคณะกรรมการ. (2554). **การเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยผ่านกิจกรรมค่าย**.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ชัยเสถียร พรหมศรี. (2551). **คัมภีร์ การจัดการสมัยใหม่**. กรุงเทพฯ: ปัญญาชน.

ณัฐชัย ชินอรรถพร. (2558). การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการใช้สิทธิไปเลือกตั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น
ไทย Political Participation in Voting Turnout of Thailand's General and Local
Elections, **วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย**, 7(3): 353-377

เทศา ธรรมชน. (2555). **ประชาธิปไตยต้นแบบ**. กรุงเทพฯ: ซี แอนด์ เอ็น.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น

ประกายรัตน์ พร้อมดิษฐ์. (2549). **ชุดฝึกอบรมเรื่องกิจกรรมสร้างเสริมและปลูกฝังประชาธิปไตยในโรงเรียน
อนุบาลจันทบุรี**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัย
ราชภัฏรำไพพรรณี.

วิสุทธิ โพธิ์แท่น. (2554). **แนวคิดพื้นฐานของประชาธิปไตย**. กรุงเทพฯ:

สำนักงานรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

บุษงค์ บุญอภัย. (2557). รูปแบบการพัฒนาครูผู้สอนกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์โรงเรียนประถมศึกษา: กรณีศึกษา
โรงเรียนบ้านมะขาม (สาครมะขามราษฎร์) จังหวัดจันทบุรี. **วารสารการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยบูรพา**, 8(1): 103-116

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล (วปส.). (2556). **สุขภาพคนไทย: ปฏิรูปประเทศไทย
ปฏิรูปโครงสร้างอำนาจ เพิ่มพลังพลเมือง**. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.

ทำนอง ภูเกิดพิมพ์. (2551). **แนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน**. สืบค้นเมื่อ
20 มี.ค. 58.จาก <http://www.gotoknow.org/posts/>.

ประสาร พรหมณา. (2553). **การบริหารแบบมีส่วนร่วม**. โรงเรียนบ้านพรหมนิมิต.

จิระพงษ์ จอมสุวรรณ. (2556). **การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการอาชีวศึกษา**. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา,
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเรศวร.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). **คู่มือการจัด
กิจกรรมการเรียนรู้ประชาธิปไตย สำหรับครู-อาจารย์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3**. กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์
การพิมพ์จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). **แนวทางการนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำเนา วิชา. (2549). **การพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนบ้านนาหนองทุ่ม อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู**. ปรินญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

American Association of School Administrators. (1955). **Staff Relations in School Administration**. Washington D. C.: The American Association Press.

Fayol, H. (1949). **General and Industrial Management**. London: Sir Issac Pitman & Sons Ltd.

Gulick, L. & Urwick, L. (1937). **The Science of Administration**. New York: Pitnam.

Robbin, S. P., Waters, M. T., Cacioppe, R. & Millett, B. (1994). **Organizational Behavior: Concept, Controversies and Applications: Australia and New Zealand**. New York: Prentice-Hall.